

ski školski muzej. U rubrici *Jubileji* dva su biografska članka. **Mladen Tancer** piše o prof. Frančku Lasbbaheru (1938.-), a **Ivan Nemanić** o 150. obljetnici rođenja učitelja Jurija Režeka (1854.-1942.). Na kraju su redovite rubrike *Iz djelatnosti muzeja te Vijesti i recenzije*.

Šolska kronika svojim redovitim izlaženjem i kvalitetnim radovima predstavlja relevantan medij znanstvene i stručne komunikacije na području povijesti slovenskoga školstva i pedagogije.

Štefka Batinić

ZBORNIK RADOVA S DRUGOG SKUPA MUZEJSKIH PEDAGOGA HRVATSKE S MEĐUNARODNIM SUDJELOVANJEM – Zadar, 7. – 9. studenoga 2002.

U nakladi Hrvatskoga muzejskog društva i Arheološkog muzeja u Zadru izašao je u listopadu 2004. godine *Zbornik radova s Drugog skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem* (predstavljen je u sklopu III. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem, Vukovar, 14. – 16. listopada 2004.). Na dvije stotine osamdeset i četiri stranice objavljeno je trideset i devet radova četrdeset i jednog autora iz Hrvatske, Slovenije i Italije uz nešto više od šezdeset crno-bijelih ilustracija.

Zbornik su uredili Andreja Smetko (Zagreb, HR), Mila Škarić (Zagreb, HR), Simona Tripković (Maribor, SLO), Branka Ujaković (Zagreb, HR) i Eduard Kletečki (Zagreb, HR; glavni urednik).

Radovi objavljeni u *II. zborniku* svrstani su u dvije tematske cjeline. U prvoj su cjelini radovi koji govore o publikacijama vezanim uz muzejsku pedagogiju, a u drugoj radovi koji se odnose na rad muzejskog pedagoga izvan muzeja.

Zbornik donosi i tekst govora o 170. obljetnici Arheološkog muzeja u Zadru koji je povodom otvaranja II. skupa održao ravnatelj Muzeja Radomir Jurić te uvodna predavanja Radomira Jurića (*Kulturno-promidžbena djelatnost Arheološkoga muzeja*) i Ive Maroevića (*Razvija li se emocionalna inteligencija i u muzeju?*). Objavljena su i izvješća s dviju radionica održanih tijekom trajanja *Skupa – Opis poslova muzejskog pedagoga* (Malina Zuccon Martić, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, HR) i *Iskustva sa seminara, skupova i konferencija* (Željka Jelavić, Etnografski muzej, Zagreb, HR) te *Iz-vješće II. skupa muzejskih pedagoga Hrvatskog muzejskog društva s međunarodnim sudjelovanjem u Zadru 7.-9. studenog 2002.* (Mila Škarić, Arheološki muzej, Zagreb, HR).

Tematska cjelina ***Publikacije vezane uz muzejsku pedagogiju*** obuhvaća jedanaest radova. **Koraljka Jurčec Kos** (Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, HR) predstavila je koncept kviza *Kuća* na CD-ROM-u s objašnjenjem njegova sadržaja, cilja, namjene i mogućnosti korištenja. **Metka Stergar** (Pokrajinski muzej Ptuj, SLO) svojim je radom

Olovkom kroz muzej ukazala na potrebu dobro sastavljenih radnih listova (kao korisne pomoći u pedagoškom radu u muzeju) navodeći kriterije koje je potrebno uvažiti pri njihovu sastavljanju uz konkretne primjere. Rad **Tončike Cukrov** (Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, HR) govori o edukativnom programu namijenjenom posjetiteljima i ciljanim skupinama uz izložbu *20 plakata Muzejskog dokumentacijskog centra, 1980.-2000.* Predstavlja interaktivni katalog, tri realizirane radionice, a svaki je posjetitelj mogao svoj doprinos dati intervencijom na plakatu koji je nastajao tijekom izložbe. Cilj je ovakovog koncepta bio što aktivniji pristup posjetitelja razgledavanju izložbe. **Bronica Gologranc Zakonjšek** (Muzej novješe zgodovine Celje, SLO) predstavila je raznovrsni didaktički materijal koji se rabi u Muzeju novješe zgodovine Celje – igraće karte povezane sa športskim predmetima i športovima, nijema razglednica Celja povezana s fotografskim ateljeom Josipa Pelikana, kopije novca države Slovenije za igru u muzejskoj banci, puzzle Lisac Herman, didaktičke slikovnice o novcu i prometu... - za rad unutar muzeja, izvan muzeja, u školi, kod kuće, u obitelji nakon obilaska muzeja. *Pedagoški vodič po zbirkama Prirodoslovnoga muzeja Slovenije*, motive za njegov nastanak, sadržaje koje donosi, karakteristike jezika kojim je pisan te dizajn knjižice u svom je radu prikazala **Ljerka Trampuž** (Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana, SLO). O potrebi osmišljavanja vodiča za djecu po stalnom postavu Hrvatskoga školskog muzeja govori rad **Branke Ujaković** (Hrvatski školski muzej, Zagreb, HR). Autorica ističe da je kod pripreme i koncipiranja vodiča nužno odrediti osnovna idejna polazišta te uzeti u obzir dostignuća suvremene pedagogije, psihologije i muzeologije te svakako iskustva sličnih publikacija drugih muzejsko-galerijskih ustanova. **Ljerka Dulibić** (Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, HR) sumarno je predstavila razvoj pedagoške djelatnosti u Strossmayerovoj galeriji od začetaka pedagogije u drugoj polovici 19. st. preko pedagoških smjernica u galerijskoj djelatnosti do otvaranja Galerije (1884.) te do specijaliziranih pedagoških publikacija i programa osmišljenih proteklih godina. **Željka Sušić** (Tifološki muzej, Zagreb, HR) predstavlja zvučni vodič Tifološkog muzeja. Zapis na audio kazeti predložen je u tekstualnom obliku, a sadrži informacije o tome kako u Muzej doći, podatke o samom prostoru Muzeja, izložbenom prostoru, radnom vremenu, kontakt osobama, povijesti Muzeja i zbirkama. Autorica ističe potrebu izrade takvoga vodiča u svim muzejima, posebice stoga što ne zahtijeva velika materijalna ulaganja, a njegov je značaj za slijepe i slabovidne osobe velik. **Danica Plazibat** (Fundacija Ivana Meštrovića, Atelijer Meštrović, Zagreb, HR) prikazala je djelovanje Atelijetra Meštrović. Muzej *Staro selo* Kumrovec (Muzeji Hrvatskog zagorja, HR) svojim muzejsko-pedagoškim publikacijama nastoji sačuvati svoju originalnost i prepoznatljivost. **Tatjana Županić** u svom je radu prikazala publikacije kojima je ta nakana realizirana – mapa koja sadrži prve i općenite informacije o muzeju te listići koji predstavljaju pojedine stalne izložbene postave i tematske radionice koje su organizirane. Prvu tematsku cjelinu zaključuje rad **Andreje Smetko** (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HR). Svojim je plakatom i člankom predstavila publicističku djelatnost Hrvatskoga povijesnog muzeja iz Zagreba. Uz specijalizirana izdanja namijenjena stručnim krugovima, istraživačima i široj javnosti za dječji uzrast Muzej priređuje didaktički posebno

oblikovane radne bilježnice, upitnike, vodiče po izložbama i edukativnim programima, radne listove. Autorica govori i o promidžbenim publikacijama Muzeja (plakati, brošure, razglednice, suveniri) budući da taj tiskani materijal zbog svoje informativnosti i podataka koje sadrži jest edukativna publikacija.

Tematsku cjelinu ***Rad muzejskog pedagoga izvan muzeja*** otvara rad **Alenke Mijsja** (Belokranjski muzej Metlika, SLO) *Belokranjske pisanice*. **Mirjana Margetić** (Etnografski muzej Istre, Pazin, HR) prikazala je projekt *Kruh naš svakidašnji* kojim je Etnografski muzej Istre popratio Dane kruha 2001. godine. Projekt se sastojao od etnografske izložbe izvan Muzeja, radionica u centralnim i područnim školama, igraonice *Zrno priča* u Muzeju i izložbe nastalih dječjih radova. O suradnji kulture i turizma na primjeru Muzeja narodnog oslobođenja Maribor i Zavoda za turizam Maribor govori rad **Simone Tripković** (Muzej narodne osloboditve Maribor, SLO). Te su dvije ustanove zajedno pokušale doći do suvenira koji bi istodobno bio simbolom grada i suvenirom kulturne baštine pa su se odazvali na natječaj Turističkog saveza Slovenije za najbolji suvenir Slovenije. Interno je priređen i izveden natječaj za najbolji suvenir Maribora i Štajerske, a odaziv ljudi svih dobi i zanimanja bio je vrlo velik. Djelovanje Muzeja policijske akademije izvan muzeja predstavila je **Biserka Debeljak** (Ministarstvo za notarnje zadeve, Ljubljana, Policija, Generalna policijska uprava, Policijska akademija, SLO). **Duška Žitko** (Pomorski muzej “Sergej Mašera”, Piran, SLO) u svom radu govori o radu muzejskog pedagoga (i kustosa) kako unutar muzeja tako i izvan muzeja. Navodi najčešće oblike rada izvan muzeja: vodstva izvan muzejskih zbirki, radionice, predavanja, suradnja u postavljanju izložaba, pripremi publikacija, mentorstva (diplomskih i seminarskih radova), sudjelovanje u pripremi radio i TV emisija, priprema članaka/priloga za različite publikacije, individualni rad s korisnicima muzejske građe. **Nada Beroš** (Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb, HR) predstavljajući konkretne programe progovara o djelovanju Pedagoškog odjela Muzeja suvremene umjetnosti izvan zgrade muzeja. Važan dio tih programa projekti su vezani uz marginalizirane društvene skupine: romska zajednica, maloljetnički delinkventi u odgojnim zavodima, štitenici domova umirovljenika... kroz čiju se realizaciju promiče nova etika solidarnosti i stvarna moć društvene akcije kulture. Navodeći u svom radu konkretne primjere suradnje sa zajednicom izvan muzeja (Hrvatski streljački savez, Turistička zajednica Stubičke Toplice, Općina i Župa Gornja Stubica, Društvo za kajkavsko kulturno stvaralaštvo – Tjedan kajkavske kulture, Turistička zajednica grada Orosavlja...) **Varina Jurica** (Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej seljačkih buna, Gornja Stubica, HR) naglasila je zahtjevnost i dvojakost tih aktivnosti. Nakana je odgojno i edukativno upoznati sudionike muzejskih igraonica/radionica s određenom tematikom te na što atraktivniji način potaknuti kod sudionika želju za posjetom muzeju. **Dubravka Habuš Skendžić** (Muzej Prigorja, Sesvete, HR) prikazala je edukativne programe Muzeja Prigorja u Sesvetama. Posjetitelji Muzeja Prigorja velikom su većinom stanovnici Sesveta i okolnih sela, pa je orijentacija na domicilno stanovništvo ključna u kreiranju edukativnih programa. Programi se s potrebama publike usklađuju vodeći računa o odabiru teme, o tome komu je program namijenjen te na koji će način tema biti predstavljena. Rad **Darie Giuseppine Banchieri** (Arheološki muzej Villa Mirabello, Varese, IT) detaljno predstavlja or-

ganizaciju *pretpovijesnog dana* na otočiću Virginia (jedno od najpoznatijih nalazišta europske pretpovijesti i arheološka zona; dislocirana jedinica Arheološkog muzeja Villa Mirabello). Publika obilazi različite radionice – mogu probati ispeći *pretpovijesne žemlje*, gađati lukom i strijelom, obrađivati kamen... **Zdenka Plejnshek** (Pokrajinski muzej Ptuj, SLO) predstavila je suradnju Organizacijske jedinice Ormož Pokrajinskog muzeja Ptuj (muzejskog pedagoga) s osnovnom školom Ormož kroz realizaciju povijesnog seminara u osnovnoj školi. **Nevenka Hacin** (Zasavski muzej Trbovlje, SLO) u svom radu pokušava odgovoriti na pitanje opravdanosti rada kustosa (muzejskog pedagoga) izvan muzeja. **Marjan Matjašič**, **Mirjana Čokl** i **Mira Grašič** (Muzej narodne osloboditve Maribor, SLO) predstavili su organizaciju natjecanja iz povijesti u muzeju novije i suvremene povijesti – Muzeju narodnog oslobođenja Maribor. Motiv je bio pokazati učenicima osnovnih i srednjih škola kako im poznavanje starije povijesti može koristiti u razumijevanju suvremenih događanja i novije povijesti. Organizacijom natjecanja iz povijesti Muzej je postao prepoznatljiviji, ugodniji i pristupačniji kako učiteljima tako i učenicima, što je dovelo do porasta broja posjeta školskih skupina te broja mjesta iz kojih skupine dolaze. **Mira Francetić** (Hrvatski muzej naivne umjetnosti, Zagreb, HR) predstavila je aktivnosti kojima Hrvatski muzej naivne umjetnosti u različitim institucijama (škole, dječje knjižnice, domovi umirovljenika) upoznaje različite dobne skupine s tehnikama slikarskih izričaja u umjetnosti naive. O značenju kulturne baštine u turističkim proizvodima grada Maribora govori rad **Majde Slokan** (Zavod za turizam Maribor, SLO). Autorica, osim što navodi opću ulogu kulture u turizmu i napomene o prihvaćenom dokumentu *Maribor – turistički grad – vizija i strateške smjernice razvitka turizma*, predstavlja ciklus priredaba *Festival vode i vjetra*, priredbu *Mjesto petih vrata* (važna za početak intenzivne suradnje kulture i turizma) te nekoliko zajedničkih projekata Muzeja narodne osloboditve Maribor i Zavoda za turizam Maribor. **Malina Zuccon Martić** (Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, HR) govori o iskustvima u radu muzejskog pedagoga u Muzeju za umjetnost i obrt. Radionice i igraonice uz izložbu sjevernodalmatinskih nošnji predstavili su **Jasenka Lulić Štorić** (Narodni muzej Zadar, HR) i **Jadran Kale** (Muzej grada Šibenika, HR). Radionice su većim dijelom organizirane za školsku djecu i djecu predškolskog uzrasta, ali i zainteresirana kulturno-umjetnička društva s područja županije, a s ciljem poticanja boljeg razumijevanja izložbe i upoznavanja s dijelom baštine koji ona predstavlja. **Jasenka Splivalo** (Škola likovnih umjetnosti i Prva gimnazija, Split, HR) predstavila je *Imaginarni Muzej Profesorice* unutar kojeg se razvijaju mnogi projekti za učenike srednjih škola: članove radionice *Baština – nama je stalo* i Škole likovnih umjetnosti. Tijekom obilježavanja Međunarodnog dana muzeja 2002. godine nastavljen je višegodišnji projekt za slijepe *Dotakni i vidi* u suradnji s Galerijom Meštrović u Splitu. **Lada Laura** (Muzej hrvatskih arheoloških spomenika Split, HR) u svom je radu *Skitali smo Ulicom majstora Jurja* predstavila aktivnosti kojima se Muzej hrvatskih arheoloških spomenika Split uključio u obilježavanje Međunarodnog dana muzeja 2002. godine (projekt Sekcije za muzejsku pedagogiju Hrvatskoga muzejskog društva pod nazivom *Kuća*). **Vlasta Krklec** (Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej evolucije i nalazište pračovjeka *Hušnjakovo*, Krapina, HR) predstavila je ljetnu geološku školu namijenjenu djeci predškolske i osnovnoškolske

ske dobi s ciljem popularizacije geološke i paleontološke djelatnosti. S projektom *Tragovi u glini* kroz svoj rad upoznala nas je **Jadranka Ostić** (Dom za osobe s cerebralnom paralizom, Pula, HR). Projekt okuplja osobe s cerebralnom paralizom koji surađujući s Arheološkim muzejem Istre u Puli, Povijesnim muzejem Istre u Puli i Galerijom Cvajner izrađuju predmete od gline koji su postali pravim pulskim suvenirima. Svojim plakatom i radom **Liljana Velkovski** (Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, HR) predstavila je vizualni identitet *Male likovne radionice* Galerije Klovićevi dvori. **Ivanka Kurinčić** (Mestni muzej Ljubljana, SLO) u radu *Ja i grb moje obitelji* prezentirala je ljetne radionice Gradskog muzeja Ljubljana u kojima su sudjelovala djeca grada Ljubljane i istraživala postojeće grbove te kreirala nove. Sudjelujući u radionicama doznali su mnogo toga novoga o sebi, svojoj obitelji i povijesti samoga grada. Nakon radionica uslijedila je izložba radova. Rad sa skupinama djece s posebnim potrebama i s osobama treće životne dobi prezentirala je **Ljubica Širec** (Arheološki muzej Istre, Pula, HR) razmatrajući rad muzejskog pedagoga izvan muzeja. Kako o jednom dijelu toga projekta govori u svom radu i J. Ostić imamo prigodu doznati različita stajališta u realizaciji takova projekta – osobe koja radi s osobama oboljelim od cerebralne paralize i muzealca. Predstavivši projekt *Prirodnina u kovčegu* **Eduard Kletečki** (Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb, HR), **Renata Brezinščak** (Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb, HR) i **Nataša Kletečki** (OŠ Bogumila Tonija, Samobor, HR) upoznali su nas s dijelom pedagoških aktivnosti Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja kojima on dolazi onima koji ga iz različitih razloga nisu u mogućnosti posjetiti. Predstavljena je i suradnja s OŠ Bogumila Tonija čiji su rezultati prezentirani na Državnim natjecanjima iz biologije, a učenicima su postigli zapažene rezultate.

Osim već spomenutih izvješća s održanih radionica te izvješća s II. skupa (koje sadrži i popis svih aktivnih sudionika Skupa), Zbornik zaključuje popis ustanova iz kojih dolaze sudionici Skupa.

Zbornik radova s Drugog skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem vrijedan je prilog kontinuitetu izlaženja publikacija vezanih uz područje muzejske pedagogije u Hrvatskoj. Radovi koje donosi, kao i sami skupovi muzejskih pedagoga i drugih stručnjaka koji se u muzejima bave odgojno-obrazovnim radom i posjetiteljima, vrijedan su pokazatelj svakodnevne prakse u našim muzejsko-galerijskim ustanovama. Zbornik predstavlja i svojevrsan priručnik svakome tko započinje svoj rad u muzeju kao muzejski pedagog ili kustos jer donosi mnoštvo konkretnih primjera iz prakse. Svima koji rade s različitim dobnim skupinama (bilo da se radi o vrtićima, školama, domovima učenika, domovima umirovljenika, ustanovama ili udrugama za osobe s posebnim potrebama) Zbornik može biti smjernica kome se za određen programe obratiti i kakvi se programi nude. Uz već spomenute skupove, Zbornik radova s II. skupa muzejskih pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem predstavlja doprinos stručnom usavršavanju, razmjeni iskustava i nadasve intenzivnijoj profesionalizaciji zvanja muzejskog pedagoga.

Branka Ujaković